

Nr 179

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ökning av garantin för exportkredit; given Stockholms slott den 23 oktober 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Kjell-Olof Feldt

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att maximibeloppet för statens betalningsansvar i form av garanti för exportkredit ökas från 5 till 7,5 miljarder kr.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 23 oktober 1970.

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON. FELDT.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Feldt, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ökning av maximibeloppet för statens betalningsansvar i form av garanti för exportkredit* och anför.

Gällande bestämmelser m. m.

Statsgaranti för att täcka förlust i samband med export m. m. meddelas enligt bemyndigande, som senast lämnats av 1968 års riksdag (prop. 1968: 32, SU 50, rskr 155). Maximibeloppet för statens betalningsansvar är enligt detta bemyndigande 5 miljarder kr., varav 800 milj. kr. reserverats för s. k. u-garantier, dvs. garantier på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling.

Kungl. Maj:t har senast genom beslut den 27 februari 1970 bemyndigat exportkreditnämnden att bevilja statsgarantier för exportkredit intill ett belopp av 4 850 milj. kr., varav ett belopp av 650 milj. kr. reserverats för u-garantier. Hela det belopp som är avsett för n-garantier, dvs. andra garantier än u-garantier, har därmed ställts till nämndens förfogande.

Ärenden rörande statsgaranti för exportkredit prövas av exportkreditnämnden. Beslut om bifall till ansökan meddelas som regel i form av en garantiutfästelse. Garantiutfästelsen är ett erbjudande från nämnden att utfärda garanti på i utfästelsen angivna villkor. Den kan under vissa förutsättningar ändras eller återkallas av nämnden. På grundval av utfästelsen erhåller sökanden, sedan exportkontrakt slutits eller export verkställt, en garantiförbindelse, genom vilken nämnden på statens vägnar ikläder sig garantiansvar.

Som berördes i prop. 1968: 32 har det befunnits lämpligt att vid beräkning av garantiåtagandenas storlek ta hänsyn till att erfarenhetsmässigt

endast en mindre del av utfästelserna resulterar i garantiförbindelser. Kungl. Maj:t har sålunda föreskrivit, att vid sammanräkning av garantiåtaganden utfästelser om garanti skall tas upp till endast en viss del av det utfästa beloppet. För närvarande gäller som norm att utfästelse om garanti tas upp till 55 % av sitt belopp.

Exportkreditnämndens framställning

I skrivelse den 10 september 1970 har exportkreditnämnden tagit upp frågan om att öka utrymmet för n-garantier.

För att belysa hur garantiverksamheten utvecklats lämnar nämnden följande uppgifter om beloppen för garantiutfästelser och garantiförbindelser vid utgången av vart och ett av budgetåren 1966/67—1969/70 samt den 31 augusti 1970.

Nämndens garantiåtaganden (milj. kr.)

	30.6 1967	30.6 1968	30.6 1969	30.6 1970	31.8 1970
<i>n-garantier</i>					
garantiutfästelser	1.671	2.879	2.042	2.933	3.239
garantiförbindelser	689	940	1.354	1.880	1.933
Summa	2.360	3.819	3.396	4.813	5.172
<i>u-garantier</i>					
garantiutfästelser	199	325	123	89	86
garantiförbindelser	144	146	142	149	149
Summa	343	471	265	238	235
<i>n- + u-garantier</i>					
garantiutfästelser	1.870	3.204	2.165	3.022	3.325
garantiförbindelser	833	1.086	1.496	2.029	2.082
Summa	2.703	4.290	3.661	5.051	5.407

Som framgår av sammanställningen har nämndens sammanlagda åtaganden ifråga om n-garantier ökat kraftigt under en följd av år. De uppgick den 31 augusti 1970 för utfästelser till 3 239 milj. kr. och för förbindelser till 1 933 milj. kr., dvs. till högre belopp än någon gång tidigare. De totala garantiåtagandena, beräknade enligt gällande föreskrifter med garantiutfästelserna till 55 % av sitt fulla belopp, uppgick vid nämnda tidpunkt till 3 714 milj. kr. Av den av riksdagen medgivna ramen om 4,2 miljarder kr. för n-garantier återstår härigenom 486 milj. kr.

Åtagandena i fråga om u-garantier har minskat under de senaste åren. De uppgick den 31 augusti 1970 till 196 milj. kr. (med garantiutfästelser avräknade till 55 %), varigenom det av den av riksdagen medgivna ramen

om 800 milj. kr. återstår 604 milj. kr. Det kan nämnas att en betydande andel av n-garantierna avser export till u-länder.

Exportkreditnämnden framhåller att under senare år en växande andel av nämndens åtaganden såvitt gäller n-garantier består av mycket stora affärer. Till belysning av denna utveckling lämnar nämnden följande uppgifter, varvid med stora affärer avses affärer med ett ursprungligt garantibelopp överstigande 200 milj. kr.

Nämndens garantiåtaganden i fråga om n-garantier med fördelning på stora affärer och andra affärer (milj. kr.)

	30.6 1967	30.6 1968	30.6 1969	30.6 1970	31.8 1970
<i>Garantiförbindelser</i>					
Stora affärer	27	141	273	438	435
Andra affärer	662	799	1.081	1.442	1.498
Summa	689	940	1.354	1.880	1.933
<i>Garantiutfästelser</i>					
Stora affärer	482	1.041	598	1.467	1.760
Andra affärer	1.189	1.838	1.444	1.466	1.479
Summa	1.671	2.879	2.042	2.933	3.239

Som framgår av sammanställningen uppgick den 31 augusti 1970 de stora affärerna till nära en fjärdedel av garantiförbindelserna och mer än hälften av utfästelserna. Nämnden konstaterar, att var och en av dessa affärer, vilka berör olika företag inom verkstadsindustrin, har ansetts angelägen att stödja.

Exportkreditnämnden framhåller, att det inte är möjligt att med någon säkerhet bedöma garantiverksamhetens framtida utveckling men att allt talar för en fortsatt ökning. Efterfrågan på garantier har under lång tid varit stigande och några skäl att förvänta någon väsentlig ändring av denna utveckling föreligger inte. Enligt nämnden synes svensk export allt mer inriktas på stora projekt och s. k. paketaffärer, för vilka längre krediter i regel är en förutsättning och behovet av exportkreditgarantier är särskilt stort.

Vidare påpekar nämnden, att ökningen av garantiförbindelserna varit mycket kraftig under de senaste åren, medan ökningen av utfästelserna varit mindre. En orsak till ökningen av garantiförbindelserna är den förlängning av kredittiderna, som konkurrensen på exportmarknaderna framkallat. I juni 1970 avsåg 34 % av n-garantiförbindelserna affärer med en kredittid över fem år mot 12 % tre år tidigare. De längre kredittiderna leder till att garantiförbindelserna under längre tid belastar de totala åtagandena. Den angivna tendensen mot en förlängning av kredittiderna bedöms fortsätta.

Såvitt gäller andra affärer än de mycket stora affärerna konstaterar

nämnden, att åtagandena med utfästelser beräknade till 55 procent av beloppet under treårsperioden juni 1967—juni 1970 ökat med 932 milj. kr. eller 71 %. Samma procentuella ökning under den kommande treårsperioden skulle innebära en ökning av beloppet för åtagandena med ca 1,6 miljarder kr. Om den tidigare beskrivna trenden mot en hastigare ökning för garantiförbindelserna än för utfästelserna skulle fortsätta, blir ökningen ännu större.

I fråga om åtagandena avseende de mycket stora affärerna konstaterar nämnden, att den största delen av beloppet avser affärer i förhandlingskedet. En del av utfästelsebeloppet kan betraktas som revolverande i den bemärkelsen att beloppet avses bli utnyttjat för alternativa affärer, om pågående förhandlingar inte leder till kontrakt. Detta innebär enligt nämnden, att åtagandena avseende nu aktuella stora affärer inte kan väntas minska under de kommande tre åren. Blir utvecklingen gynnsam för exportörerna, kommer i stället åtagandena beträffande dessa affärer att ha ökat med uppskattningsvis 500 milj. kr. vid treårsperiodens slut.

Att utfästelsebeloppet till betydande del kan betraktas som revolverande skulle i och för sig innebära att anspråken på garantier för stora affärer inte skulle komma att öka i samma omfattning som tidigare. Sannolikt kommer emellertid nya sådana affärer att aktualiseras. Om nämnden även i fortsättningen snabbt skall kunna möta sådana anspråk, bör hänsyn härtill tas då maximibeloppet för garantiåtagandena fastställs.

Mot denna bakgrund finner exportkreditnämnden, att en ökning av utrymmet för n-garantigivning är en förutsättning för fortsatt garantigivning enligt gällande riktlinjer. En ökning av utrymmet kan uppnås dels genom att avräkningsprocenten för utfästelser sänks ytterligare, dels genom att det av riksdagen fastställda maximibeloppet höjs.

Systemet att avräkna endast en del av garantiutfästelserna vid beräkning av garantiåtagandena infördes vid en tidpunkt då mycket stora affärer ännu hade relativt liten betydelse. De onormalt stora utfästelser som nu förekommer måste enligt nämnden beaktas särskilt då systemet tillämpas. De krav på utrymme, som uppkommer när stora utfästelser resulterar i förbindelser, bör enligt nämndens mening mötas genom ett reservbelopp inom ramen, beräknat med hänsyn till utestående utfästelser för stora affärer.

Om dessa stora affärer på detta sätt beaktas särskilt, kan enligt nämnden avräkningsprocenten för utfästelser sänkas ytterligare med bibehållen tillfredsställande säkerhet för att maximibeloppet inte överskrids. Stöd här för ger såväl utvecklingen hittills som utländska erfarenheter. En sådan sänkning ger emellertid begränsade belopp. En sänkning med 5 procenten heter ger vid nuvarande nivå på garantiåtagandena ca 160 milj. kr. Med hänsyn till framtidsbedömningen anser nämnden därför, att en ökning av garantiutrymmet bör göras väsentligt större än vad endast en sänkning av avräkningsprocenten för utfästelser kan ge.

Sammanfattningsvis föreslår exportkreditnämnden, att utrymmet för garantigivning avseende n-garantier ökas dels genom att utfästelser om garanti vid sammanräkning av garantiåtaganden tills vidare får tas upp till 50 % av sitt belopp, dels genom att maximibeloppet för garantiåtaganden ökas. Nämnden anför, att maximibeloppet behöver ökas med betydande belopp, förslagsvis 2,5 miljarder kr., för att svara mot behovet under en treårsperiod vid garantigivning enligt gällande riktlinjer. Det omedelbara behovet kan täckas genom en mindre ökning. Om ökningen görs väsentligt mindre kan det enligt nämnden antas att frågan om en höjning av maximibeloppet snart åter måste aktualiseras.

Slutligen konstaterar nämnden, att något behov inte föreligger att öka utrymmet för u-garantier.

Remissyttranden

Yttranden över exportkreditnämndens framställning har avgetts av *fullmäktige i riksbanken* och *fullmäktige i riksgäldskontoret*.

Riksbanksfullmäktige finner att övertygande skäl anförts för den föreslagna väsentliga utvidgningen av ramen för exportkreditnämndens n-garantiåtaganden och tillstyrker att utrymmet ökas i enlighet med vad exportkreditnämnden föreslagit. Fullmäktige framhåller att en utvidgning betyder att begränsning av garantigivningen i fortsättningen praktiskt taget uteslutande kommer att ske i samband med att Kungl. Maj:t prövar frågan om att friställa delbelopp inom den fastställda ramen. Fullmäktige förutsätter att vid denna prövning särskild hänsyn skall ägnas frågan hur en ökad exportkreditgivning skall finansieras. Det torde därvid enligt fullmäktiges mening ej böra uteslutas att vid garantigivning för s. k. stora affärer en förutsättning blir att ifrågavarande exportkredit finansieras utanför Sverige.

Riksgäldsfullmäktige har bl. a. med hänsyn till den förväntade efterfrågan på exportkreditgarantier inte något att erinra mot en ökning av rambeloppet med föreslagna 2,5 miljarder kr. Om en så väsentlig ökning kommer till stånd anser fullmäktige emellertid det vara tveksamt om samtidigt en ytterligare sänkning av avräkningsprocenten för garantiutfästelser, som enligt fullmäktiges mening i och för sig kan principiellt ifrågasättas, är erforderlig. Fullmäktige erinrar om att fullmäktige tidigare framhållit som en naturlig strävan att bindande utfästelser om garantier i regel skall ha full täckning i en av riksdagen fastställd garantiram.

Departementschefen

Den statliga exportkreditgarantigivningen har under en följd av år ökat betydligt i omfattning. Totalramen för garantigivningen har successivt vidgats. Senast genom beslut av 1968 års riksdag har maximibeloppet för sta-

tens betalningsansvar ökats till 5 miljarder kr., varav 800 milj. kr. reserverats för garantier på särskilt gynnsamma villkor vid export till u-länder. Inom den fastställda ramen ställer Kungl. Maj:t efter hand erforderliga belopp till exportkreditnämndens förfogande för garantigivning.

Såvitt gäller beräkningen av det totala garantiansvaret har det, som redovisats i prop. 1968: 32, ansetts lämpligt att garantiinfästelser räknas in i rambeloppet till endast en del av det utfästa beloppet. Ett sådant beräkningssätt synes ge en mera korrekt bild av det verkliga risktagandet från statens sida, eftersom i realiteten endast en mindre del av utfästelserna resulterar i förbindelser. Enligt de föreskrifter som meddelats av Kungl. Maj:t gäller f. n. att utfästelser avräknas med 55 % av sitt belopp.

Som framgår av exportkreditnämndens skrivelse har anspråken på garantiutrymmet för andra garantier än u-garantier, s. k. n-garantier, ökat kraftigt under de senaste åren. Nämndens åtaganden för n-garantier uppgick den 31 augusti 1970 till 1 933 milj. kr. i form av garantiförbindelser och 3 239 milj. kr. i form av garantiutfästelser. Detta innebär jämfört med läget den 30 juni 1967 nära en tredubbling för förbindelser och en fördubbling för utfästelser. De sammanlagda garantiåtagandena beräknade enligt de föreskrifter som Kungl. Maj:t meddelat, dvs. med utfästelser upptagna till 55 % av garantibeloppet, uppgick den 31 augusti 1970 till 3 714 milj. kr. Återstående garantiutrymme inom den av riksdagen medgivna ramen om 4,2 miljarder för n-garantier utgjorde 486 milj. kr.

Exportkreditnämnden pekar på att i garantigivningen andelen stora affärer vuxit betydligt under de senaste åren. Av gällande förbindelser den 31 augusti 1970 utgjorde nära en fjärdedel affärer med ett ursprungligt garantibelopp överstigande 200 milj. kr. och av gällande utfästelser mer än hälften sådana affärer.

Exportkreditnämnden finner allt tala för en fortsatt ökning av anspråken på exportkreditgarantier. Några skäl för att efterfrågeökningen skulle avmattas synes inte föreligga. Ett utökat utrymme är enligt nämndens uppfattning en förutsättning för en fortsatt garantigivning enligt gällande riktlinjer. Nämnden föreslår därför dels att avräkningsprocenten för utfästelser sänkes till 50 %, dels att maximibeloppet för n-garantigivningen ökas med 2,5 miljarder kr. Detta kan enligt nämndens beräkningar väntas svara mot behovet under den kommande treårsperioden.

I fråga om u-garantier utnyttjas den av riksdagen medgivna ramen av 800 milj. kr. f. n. endast för 196 milj. kr., om utfästelserna avräknas med 55 % av det ursprungliga garantibeloppet. Efterfrågan på u-garantier kan väntas öka under den närmaste tiden. Något behov att öka utrymmet för u-garantigivning finns dock f. n. inte enligt exportkreditnämndens mening.

Efterfrågan på exportkreditgarantier har ökat betydligt under de senaste åren. Detta hänger bland annat samman med att krediter och kreditvillkor kommit att spela en allt större roll i den internationella handeln. Svensk ex-

port har också i allt större utsträckning inriktats på stora projekt, för vilka längre krediter i regel är en förutsättning. De mycket stora affärerna kan också väntas i fortsättningen ta i anspråk en stor andel av utrymmet.

Enligt min mening är det nödvändigt att tillräckliga resurser står till förfogande för kreditgarantigivningen. Garantiramen bör inte sättas för snävt. Om garantigivningen i de enskilda fallen blir beroende av det utrymme som står till förfogande vid varje särskild tidpunkt, kan en tämligen godtycklig fördelning av garantiutrymmet bli följden.

Mot bakgrund av vad jag anfört förordar jag att rambeloppet höjs med det av exportkreditnämnden föreslagna beloppet 2,5 miljarder kr. till 7,5 miljarder kr. Liksom tidigare bör Kungl. Maj:t inom den fastställda ramen bemyndiga exportkreditnämnden att bevilja garantier till erforderligt belopp. Härigenom kan utvecklingen på området följas fortlöpande och särskilda åtgärder vidtas vid behov. I samband härmed finns det möjlighet att såsom riksbanksfullmäktige föreslagit pröva frågan hur en ökad exportkreditgivning skall finansieras. Det får därvid övervägas om särskilda föreskrifter kan bli aktuella vid garantigivningen av stora affärer.

Exportkreditnämndens förslag att sänka avräkningsprocenten för garantiutfästelser från nuvarande 55 % till 50 % bör prövas av Kungl. Maj:t.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

medge att staten tills vidare åtar sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 7,5 miljarder kr., varav 800 milj. kr. reserveras för garantigivning på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten